

ПОПУНА ОРУЖАНИХ СНАГА РЕЗЕРВНИМ САСТАВОМ: ВОЈНО-БЕЗБЕДНОСНЕ ДИМЕНЗИЈЕ РЕПУБЛИКЕ МОЛДАВИЈЕ

Светлана Чеботари¹

Викторија Бевзјук²

Достављен: 26.6.2026.

Кориговано: 20.8.2026.

Прихваћен: 4.9.2026.

Језик рада: Српски

Тип рада: Прегледни рад

DOI број: 10.5937/vojdela2603069C

Апстракт: Обезбеђивање попуне Оружаних снага људским ресурсима представља једну од основних брига државе и има одлучујућу улогу у гарантовању националне безбедности. Ефикасност извршавања уставних одбрамбених мисија Оружаних снага у крајњој линији зависи од расположивости и оптималне употребе људских ресурса, односно од присуства одговарајуће квалификованог кадра распоређеног у адекватне структуре у одговарајућем тренутку. Овај захтев примењује се како у редовним условима, у миру, тако и у ванредним ситуацијама, као што су проглашење ванредног стања, опсадног стања или ратног стања, када покретање војне мобилизације постаје неопходно.

У контексту војне мобилизације резервисти се позивају ради оперативне попуне војних јединица, брзог и ефикасног укључивања у њихове организационе структуре, као и доприноса очувању и јачању оперативних способности потребних за извршавање специфичних задатака. Сходно томе, систем попуне Оружаних снага резервним саставом представља суштинску компоненту архитектуре војне безбедности државе, која непосредно утиче на ниво припремљености, способности реаговања и отпорности војне институције у суочавању са ризицима и претњама по националну безбедност.

Кључне речи: *оружане снаге, оперативна резерва, резервиста, добровољни резервиста, војна служба у резерви, војне обуке резервног састава, посебне обуке резервног састава, мобилизација, мобилизационе резерве*

1 Државни универзитет Молдавије, Факултет за међународне односе, политичке и административне студије, Катедра за међународне односе; Војна академија „Александру чел Бун” Оружаних снага, Кишињев, Република Молдавија, e-mail: svetlana.cebotalari11@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9073-104X>

2 Државни универзитет Молдавије, Факултет за међународне односе, политичке и административне студије, Кишињев, Република Молдавија, e-mail: victoriabevziuc@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9189-641X>

Увод

Систем попуне Оружаних снага Републике Молдавије представља сложен и вишедимензионалан процес који, с једне стране, обухвата регрутовање, селекцију и обуку војног особља, а с друге стране одржавање одговарајућег обима резервног састава неопходног за гарантовање националне безбедности и одбране. Функционалност овог система одређена је коегзистенцијом и међусобним деловањем три основна облика организовања војне службе: војне службе у резерви, војне службе по уговору и обавезног служења војног рока за грађане. Усклађивањем ових облика војне службе држава обезбеђује постојање оружаних снага способних да достигну одговарајући ниво припремљености, флексибилности и способности реаговања потребан за суочавање са широким спектром безбедносних изазова, како на националном, тако и на међународном нивоу.

Савремено међународно и регионално безбедносно окружење карактерише ширење сложених ризика и претњи, укључујући и војне претње, које се испољавају кроз оружане сукобе, жаришта нестабилности и кризне ситуације са непосредним или посредним утицајем на регионалну безбедност. Овакви процеси значајно утичу на безбедност Републике Молдавије, која, упркос свом уставном статусу трајне неутралности, није изузета из динамике непрекидно променљивих претњи. У том контексту прилагођавање система попуне оружаних снага постаје суштински услов за очување одбрамбене способности државе (Hotărârea Guvernului nr. 961, 03.10.2018).

Сходно томе, Оружане снаге морају располагати потребним капацитетима за извршавање мисија утврђених нормативним и стратешким оквиром, и то у условима ограничених финансијских ресурса који су условљени економским могућностима државе. Проналажење функционалне равнотеже између оперативних захтева војске и њене финансијске одрживости представља сложен, али неопходан задатак, који мора одражавати и подржавати безбедносне интересе Републике Молдавије. У том смислу Министарство одбране има задатак да обезбеди доследну повезаност између мисија Оружаних снага и њихове структуре, између начина попуне људством из резервног састава, путем службе по уговору или обавезног служења војног рока, нивоа опремљености и свеобухватне подршке, као и успостављања и поштовања оперативних, обучних и оперативних стандарда, стандарда обуке и стандарда поступања.

Војни резервисти Оружаних снага Републике Молдавије

Обучени резервни састав представља један од кључних стубова очувања и унапређења борбене способности Оружаних снага Републике Молдавије. Он обезбеђује додатни ниво оперативних снага које се могу брзо мобилисати у кри-

ним ситуацијама или у условима настанка нових претњи, чиме доприноси флексибилности и отпорности војне институције. Резервисти, као саставни део војне службе у резерви, представљају стратешки елемент који држави омогућава да ефикасно и правовремено одговори на оперативне потребе, а да се притом не наруши економска и логистичка одрживост војске у мирнодопским условима (Cebotari, 2022: 48–56). Поред тога, укључивање резервиста у оперативне структуре Оружаних снага обезбеђује континуитет војне обуке, пренос стручних знања и искустава, као и одржавање стандарда поступања у складу са националним и међународним безбедносним захтевима. Стога улога резервиста превазилази пуко бројчано попуњавање војног особља, будући да они представљају одлучујући чинилац у обезбеђивању стратешких и оперативних способности војске и непосредно доприносе јачању безбедности државе и њене способности реаговања на сложене ризике и претње.

У складу с тим, коришћењем потенцијала резервиста, њиховог искуства и посвећености, као и спровођењем иницијатива усмерених на њихов континуирани развој, остварује се значајан допринос повећању организационе ефикасности и ефективности Оружаних снага. У конкретном смислу војска мора обезбедити привлачење ових лица, њихов останак у служби, развој њихових компетенција и вештина, мотивисање за постизање високог нивоа учинка, као и очување њихове привржености институцији. Из те перспективе анализа и унапређење механизма за унапређење војне службе у резерви остају подједнако значајни као и механизми који се односе на активну војну службу, те их треба посматрати као приоритет у узастопним фазама реформе људских ресурса. У супротном, постоји значајан ризик да људство, како у квантитативном, тако и у квалитативном погледу, неће испунити захтеве неопходне за обезбеђивање оперативних способности војске.

Овакав приступ има историјске основе. Гето-дачке војске из предримског периода одликовале су се високим војним способностима, могућношћу повећања бројног стања трупа мобилизацијом друштвених категорија изван језгра сталних бораца, постојањем добро организованог система утврђења, као и коришћењем погодности терена који им је обезбеђивао смањену рањивост. Током римског периода политичка и војна димензија биле су међусобно тесно повезане, док је централизација остварена формирањем јединственог војног и организационог тела, материјализованог кроз реформу коју је покренуо цар Марко Аурелије (Grec, 2010: 16). Одбрана провинција обезбеђивана је војним снагама, укључујући легије и помоћне трупе, у које је од III века укључивано и локално становништво. Истовремено, одбрана се ослањала на сложен дефанзивни систем који су чинила утврђења подигнута дуж граница и у унутрашњости, по римском моделу, прилагођеном првенствено локалним географским особеностима.

У постримском периоду и током наредног миленијума, све до формирања средњовековних румунских државних творевина, румунска војна вештина се, према запажањима Ц. Негрее, развијала као наставак војних традиција древних

популација које су насељавале територију Дакије, пре свега Дачана и Римљана, уз мање утицаје народа са којима је локално становништво долазило у додир – Византинаца, Словена и Монголо-Татара (Negrea, 2013). Утицај ових спољних чинилаца био је ограничен услед непостојања консолидоване државне структуре, иако су одређена преузимања била неизбежна. У контексту формирања и учвршћивања средњовековних румунских држава, војни потенцијал јачан је развојем чврстог одбрамбеног система, који се огледао у изградњи пограничних и унутрашњих тврђава под управом војвода, као и у организовању војске структурисане у три компоненте: малу војску, велику војску и најамничке јединице (Manolache, 2015: 163–172). Мала војска имала је стални карактер и у миру је обављала административне и пограничне функције, док се велика војска углавном окупљала само у ратним условима (Manolache, Trofimov, 2013: 14).

У савременој историји Републике Молдавије резервисти су активно учествовали у борбеним дејствима ради одбране територијалног интегритета и независности државе. Након тога, као део мировних снага у Зони безбедности, допринели су успостављању мира дуж обала реке Дњестар, у складу са одредбама Споразума о принципима мирног решавања оружаног сукоба у Придњестровском региону, потписаног 21. јула 1992. године (Соглашение о принципах ...). Почев од 1994. године резервисте су заменили рочни војници, те од тада Република Молдавија није прибегавала позивању резервиста ради извршавања оперативних мисија. Ипак, Министарство одбране и даље располаже искуством у позивању резервиста ради обуке и учешћа на војним вежбама.

Питање војне резерве остаје веома актуелно и значајно за све савремене армије. Уочава се тенденција према којој се од „нове генерације резервиста” очекује да у знатној мери замени како професионалне подофицире, тако и активни састав. Ова нова генерација ужива природну подршку условљену друштвеном и индивидуалном динамиком; међутим, њени темељи већ су постављени кроз концептуалне промене у погледу оружаних снага, војне службе, мобилизације, обуке резервиста, регенерације војних структура и, не мање важно, кроз развој нових концепата који се односе на употребу резерве и њене мисије (Stoica, 2015: 34–40).

Истраживања војне службе у резерви у Републици Молдавији и даље су недовољно развијена, упркос њеном великом значају у савременом националном и регионалном безбедносном контексту. Из те перспективе треба нагласити да су питања унапређења система мобилизације, укључујући и војну резерву, обухваћена стратешким и националним документима јавне политике. Национална стратегија одбране (Hotărârea Parlamentului nr. 319 din 26.12.2024.), на пример, предвиђа успостављање и функционисање ефикасног механизма за мобилизацију и евиденцију ресурса одбране као једног од централних циљева државне политике одбране. Такав оптимизован и функционалан механизам мора обезбедити одговарајућу припрему националне економије и Оружаних снага за ефи-

касан одговор на кризне ситуације и за обезбеђивање безбедности државе у средњорочном и дугорочном периоду.

Посебна пажња посвећује се развоју и одржавању мобилизационе способности кроз континуирани процес оспособљавања становништва, јавних институција и припадника резервног састава, као и кроз припрему територије за потребе одбране. Такође се обезбеђују неопходни услови за интеграцију планираних људских ресурса, како са квалитативног, тако и са квантитативног аспекта. У том контексту планирају се и изводе вежбе на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу, усмерене на процену националне способности одлучивања, разјашњавање институционалних улога и одговорности, јачање међуинституционалне сарадње, проверу процедура реаговања снага намењених националној одбрани, као и проверу нивоа обучености резервиста и способности генерисања и мобилизације снага.

Поред тога, анализираће се могућност успостављања војне службе у резерви, укључујући и јасно дефинисање правног оквира и статуса добровољног резервисте. Паралелно с тим биће усвојене мере за јачање оперативне способности резерве Оружаних снага, државних резерви и мобилизационих резерви. Истовремено пажња ће бити посвећена ревитализацији механизма територијалне одбране и јачању система цивилне заштите. У том контексту значајна је и Војна стратегија (*Hotărârea Guvernului nr. 653 din 08.10.2025.*), будући да предвиђа остваривање општег циља јачања капацитета неопходних за извршавање одбрамбених мисија, као и одрживи развој мобилизационог система. Нагласак се ставља на стварање и одржавање функционалног оквира који омогућава Оружаним снагама да се ефикасно прилагођавају динамичним захтевима безбедносног окружења. Очување и развој мобилизационог система Оружаних снага представља стратешки приоритет током читавог периода спровођења Стратегије, уз посебан нагласак на дигитализацију процеса, увођење механизма и технологија брзе мобилизације, као и јачање инфраструктуре логистичке подршке. Резерва Оружаних снага задржаће улогу централног елемента у процесу модернизације и јачања одбрамбене способности Републике Молдавије.

Полазећи од наведених разматрања, предузеће се активности усмерене на реорганизацију војне службе у резерви и ефикасну интеграцију резервиста како би се на оптималан начин искористили њихово искуство и професионалне компетенције у извршавању мисија и задатака својствених Оружаним снагама. Циљ је успостављање добро обучене и флексибилне резерве, способне за брзо мобилисање када се за то укаже потреба. Континуирани развој компетенција резервиста обезбедиће се кроз систематске програме обуке и вежбе оспособљавања, које се спроводе у складу са важећим правним оквиром и усклађују са актуелним оперативним захтевима, ради одржавања високих стандарда професионализма и оперативне ефикасности.

Законодавни и регулаторни оквир усвојен у Републици Молдавији поставио је основе за мобилизационе припреме и спровођење мобилизације, уређујући

систем управљања мобилизацијом, као и дужности и одговорности органа јавне управе, јавних институција и привредних субјеката у овој области. Нормативни оквир такође предвиђа принципе формирања и структуру резерве Оружаних снага, облике обуке резервиста, управљање резервом у ванредном, опсадном или ратном стању, као и права и гаранције грађана који припадају војној резерви.

Ретроспективна анализа националног законодавства указује на потребу унапређења система управљања мобилизационим ресурсима и резервистима, нарочито у случају проглашења ванредног стања. Неопходно је ажурирати Закон о режиму ванредног, опсадног и ратног стања јасним прецизирањем активности и надлежности државних органа у управљању мобилизационим ресурсима у условима ванредног стања (Legea nr. 212 din 24.06.2004). Ванредно стање подразумева скуп политичких, економских, социјалних и мера јавног поретка које се привремено уводе у појединим местима или на целој националној територији у случају непосредног наступања или настанка изузетних догађаја природног, технолошког или биолошко-социјалног карактера. Ове мере имају за циљ спречавање, ублажавање и отклањање њихових последица, односно одговор на претње националној безбедности или уставном поретку, што захтева заштиту владавине права и одржавање или поновно успостављање законитости.

Тренутно је начин генерисања снага, укључујући и позивање резервиста, уређен само оквирно. Резервисти се могу позвати на посебне обуке ради учешћа у отклањању последица елементарних непогода, несрећа и катастрофа, при чему се њихов број, трајање обука и посебна права утврђују одлуком Владе (Legea nr. 1244 din 18.07.2002). Међутим, ситуације попут пандемије ковида-19 нису предвиђене међу задацима које резервисти могу извршавати у оквиру посебних обука. Поред тога, законодавство не предвиђа позивање резервиста по проглашењу ванредног стања у ситуацијама које укључују претње националној безбедности или уставном поретку, због чега је неопходно допунити нормативни оквир ради обезбеђивања заштите владавине права и поновног успостављања законитости.

Слична ситуација забележена је и у законодавству Румуније, а отклоњена је усвајањем Закона бр. 164/2019 о изменама и допунама Хитне уредбе Владе бр. 1/1999 о режиму опсадног и ванредног стања. Нови нормативни акт уводи значајне измене, којима се прецизирају институционалне надлежности током ванредног стања. Тако је предвиђено да институције надлежне за област одбране, јавног реда и националне безбедности могу позивати резервисте ради обуке и извршавања специфичних мисија, односно ангажовати радно способна лица за обављање послова од јавног интереса.

Истовремено, законодавство током ванредног стања предвиђа интензивирање производних активности и рад привредних субјеката који доприносе обезбеђивању ресурса неопходних у области одбране и заштите становништва. Ове одредбе имају за циљ гарантовање континуитета основних делатности и омогућавање ефикасне мобилизације људских и материјалних ресурса, чиме се јача

способност државе да брзо и делотворно одговори на кризне или ванредне ситуације.

По природи своје делатности, одређене институције и привредни субјекти имају одговорности које се односе на производњу средстава за војне потребе, ремонт појединих категорија војне опреме и пружање услуга неопходних снагама намењеним за одбрану, у складу са Планом мобилизације националне економије за потребе одбране, важећим правним оквиром и Системом приоритета и расподеле ресурса за одбрану. Законодавство такође предвиђа могућност реквизиције добара у складу са правним оквиром, као и усвајање конкретних мера за организовање и приоритизацију транспорта, комуникација, производа, ресурса и инфраструктуре у подршци снагама намењеним за одбрану.

Нови нормативни акт прописује да су сви „руководиоци јавних органа и управници привредних субјеката који пружају услуге од јавног интереса у областима енергетике, здравства, пољопривреде и снабдевања храном, водоснабдевања, комуникација и транспорта дужни да обезбеде континуитет основних услуга за становништво и за снаге намењене за одбрану”. Истовремено, у зависности од оперативне ситуације у административно-територијалним јединицама у којима је проглашено опсадно или ванредно стање, Врховни савет националне одбране може наредити подизање војних јединица снага намењених за одбрану на виши степен борбене готовости, у складу са утврђеним плановима, укључујући њихову попуну људским и материјалним ресурсима, према организационој структури која се примењује у ратним условима.

Формирање, обука и управљање резервом Оружаних снага представљају тему од изузетног савременог значаја у области националне безбедности. По отпуштању из војне службе или након потпуног завршетка обуке на војној катедри, грађани улазе у категорију резервиста и уводе се у војну евиденцију при војним центрима према месту пребивалишта, након чега се распоређују за попуну Оружаних снага у случају мобилизације. У поступку увођења грађана у евиденцију резервиста, одлука о њиховом укључивању у неку од структура резерве доноси се на основу нивоа њихове војне обучености и старосне категорије. Важно је нагласити да обавезе грађана у погледу одбране отаџбине трају и након завршетка војне службе (*A fost modificata ordonanța*).

Када је реч о структури резерве Оружаних снага, она се дели на две компоненте: активну резерву, коју чине резервисти распоређени на војне дужности у великим јединицама, јединицама и установама Оружаних снага у складу са планом попуне, те пасивну резерву, односно расположиве ресурсе, коју чине резервисти који нису распоређени на дужности, а који по потреби могу бити ангажовани ради попуне активне резерве.

У законодавству других држава војна служба у резерви представља посебан облик извршавања војне обавезе, који могу обављати добровољни резервисти или резервисти из опште резерве. У контексту националног законодавства неопходно је изградити посебно поглавље посвећено војној служби у резерви, будући

да се она тренутно своди на формулу „војне службе у својству резервисте позваног на обуку или мобилисаног резервисте”, која у пракси функционише тек након пријема позива за службу (Legea nr. 446 din 30.11.2006). Међународна искуства у организовању војне службе у резерви предвиђају сложен скуп активности и одговорности резервиста, укључујући и оне у мирнодопским условима, нарочито када је реч о добровољним резервистима. Осим тога, потребно је законски прецизирати појам „позивања на обуку”, будући да је он тренутно ограничен искључиво на процес обучавања, уз изричиту забрану других облика активности (Legea nr. 1245 din 18.07.2002). Стога би се, у случају добровољних резервиста, „позивање на обуку” требало схватити као њихово ангажовање како ради обуке, тако и ради извршавања мисија, док би за резервисте из опште резерве овај појам означавао обуку и попуну војних јединица током опсадног стања.

Истовремено, законодавство мора предвидети и описати ситуације у којима добровољни резервисти могу бити позвани на обуку или мобилисани, укључујући могућност извршавања мисија у мирнодопским условима и, по потреби, током ванредног стања (Legea nr. 1244 din 18.07.2002). Такво нормативно уређење од суштинског је значаја за оптимално коришћење људских ресурса у резерви и за одржавање флексибилне, добро обучене резерве способне да правовремено одговори на безбедносне потребе државе.

Војна резерва – искуства других држава

Начин увођења грађана у резервни састав уређен је Законом бр. 1244 од 18. јула 2002. године о резерви Оружаних снага. Значајан део овог нормативног акта посвећен је питањима обуке резервиста, нарочито кроз њихово позивање на војну службу у оквиру обучних кампова. Закон изричито предвиђа да се обука резервиста спроводи у складу са годишњим планом обуке резерве, који израђује Генералштаб Оружаних снага, а одобрава Влада.

Осетљив елемент овог процеса огледа се у ограничавању права команданта да организује обуку са резервистима који се налазе у служби по уговору. Иако се идеја успостављања активне резерве засноване на уговорном ангажовању показала као иновативно решење, њена примена наишла је на тешкоће будући да командант није располагао овлашћењем да непосредно ради са овом категоријом људства ради обезбеђивања њихове обучености и борбене готовости на нивоу јединице. Према нашем мишљењу, законодавство би требало изменити тако да се лица ангажована по уговору у активној резерви позивају на обуку у камповима према плану који за сваку јединицу одобрава Министарство одбране, под условом да трајање таквих позивања не прелази два дана месечно и једно позивање на обуку у трајању до 14 дана годишње. Искуства држава као што су Сједињене Америчке Државе, кроз Националну гарду, као и Литваније, Естоније и Летоније, потврђују делотворност овог модела.

У Румунији свако лице старости од 18 до 55 година које испуњава критеријуме селекције може закључити индивидуални уговор са Министарством одбране на почетни период од најмање четири године, уз могућност каснијег продужења у интервалима од по три године, обавезујући се да ће, у случају потребе, бити део оружаних снага. За разлику од других облика регрутовања, стицање статуса добровољног резерviste не захтева претходно одслужење војног рока. Година 2017. означила је прву званичну регрутацију добровољних резерvista (*Lansarea unei noi campanii*).

Значајна предност статуса добровољног резерviste јесте то што у периодима када не учествују у обуци или мисијама, резерvисти примају опорезиву месечну накнаду у висини од 10% плате која припада формацијском месту на које су распоређени. У мирнодопским условима дужни су да учествују у обуци 15 дана годишње, а стицањем стажа могу бити унапређивани у виши чин. Министарство одбране сваке године путем конкурса утврђује број расположивих места за добровољне резерviste. На пример, за 2024. годину планирано је 4.936 места за добровољне резерviste, односно официре, заставнике, подофицире, капларе и војнике, у војним јединицама на целој националној територији. Поступак регрутовања и селекције спроводи се у складу са Законом бр. 270/2015 о статусу добровољних резерvista и Наредбом министра одбране бр. М.25/2017 којом се одобравају методолошке норме за примену Закона бр. 270/2015, са каснијим изменама и допунама.

Почев од 2024. године на снагу је ступио низ мера усмерених на повећање привлачности војне службе у својству добровољног резерviste. Најзначајније међу њима обухватају: повећање накнаде која се добровољним резерvистима исплаћује у периодима када не учествују у обуци или мисијама са 10% на 30% плате формацијског места, уз додатак плате по чину; повећање износа накнаде за ступање у службу укључивањем, поред плате формацијског места, додатака по основу стажа и командне дужности; укидање обавезе надокнаде трошкова регрутовања и селекције у случајевима када уговор није потписан или није извршен до краја; укидање ограничења за путовање добровољних резерvista у иностранство; омогућавање непосредног распоређивања на дужности, без селекционих провера, резерvista који долазе из категорије активног војног особља или професионалних војника и каплара у првој години након превођења у резерву (*MApN, o nouă campanie de recrutare*).

Искуство Украјине у овој области посебно је значајно. Резерvисти Оружаних снага Украјине јесу грађани који се добровољно укључују у војну резерву на основу уговора. Истовремено, војници позвани у мобилизацију који су учествовали у борбеним дејствима, као и регрути по отпуштању из војне службе, укључују се у активну резерву, при чему се за њих закључује одговарајући уговор. У садашњем контексту континуираних војних дејстава на истоку Украјине закључење уговора за активну резерву је обавезно, иако се предвиђа да ће убудуће статус добровољног резерviste бити заснован на добровољном пристанку.

Након потписивања уговора резервисти се распоређују на дужности у истим војним јединицама у којима су раније служили. Ова мера омогућава задржавање обученог и искусног људства, обезбеђујући кохезију јединица и способност достизања борбене готовости у кратком временском периоду. У Украјини се резервистима сматрају само она лица која су се добровољно определила за војну службу у резерви, потписала одговарајући уговор и учествују у планираном програму обуке. Остала лица уписана у војну евиденцију подлежу само општој обавези служења војне службе. Треба напоменути да је за резервисте рок за јављање војној јединици од тренутка обавештавања 24 часа, док се за друге категорије лица тај рок креће од два до 29 дана (Указ Президента Украины от 29 октября 2012 года).

Предузете мере омогућиле су Украјини да се, у тренутку инвазије Руске Федерације од 24. фебруара, ослони на мобилизациони систем способан за одбрану државе. Систем је активиран 3. марта, када је Врховна рада одобрила указ председника Украјине о проглашењу опште мобилизације (*Decretul Preşedintelui Ucrainei cu privire la declararea mobilizării generale*). Мобилизациона резерва Украјине процењује се на приближно 900.000 лица, од којих је готово 450.000 учествовало у мисијама у зони борбених дејстава 2014. године у региону Донбаса (Режим боевой готовности).

Оружане снаге Украјине ушле су у оружани сукоб високо мотивисане, припремљене и обучене, у својој мирнодопској структури, без формалне мобилизације. У почетним фазама сукоба организовале су блокаде комуникацијских праваца, рушење мостова и заседна дејства, примењујући иновативне борбене тактике, укључујући употребу противоклопних ракета, беспилотних летелица и лаких преносних система противваздухопловне одбране.

Основни циљ ових дејстава био је добијање времена неопходног за мобилизацију, припрему оружане одбране и спровођење територијалне одбране, укључујући и одбрану у урбаним срединама. Иако Украјина примењује мешовити систем генерисања снага, регрути се не укључују у борбена дејства, а у условима опште мобилизације не спроводи се регрутација за обавезно служење војног рока. Сва упражњена места у Оружаним снагама и другим војним формацијама попуњавају се искључиво мобилисаним резервистима.

У том контексту украјинске власти планирале су мобилизацију у четири узастопне фазе. Најпре су сви мушкарци старости од 18 до 60 година били дужни да се јаве војним центрима и буду уведени у војну евиденцију. Међутим, мобилизација није примењена на све, већ само на број лица потребан Оружаним снагама, и спровођена је сукцесивно и етапно (Военный призыв на срочную военную службу). Прва фаза односила се на бивша војна лица млађа од 40 година са борбеним искуством, која су претходно служила по уговору или учествовала у ранијим фазама мобилизације. Друга фаза била је намењена војним лицима која су војну службу завршила пре 2014. године, било кроз обавезно служење војног рока, било по уговору. Трећа фаза односила се на мобилизациону резерву

и обухватала је грађане уписане у војну евиденцију који су завршили војне катедре на универзитетима и стекли квалификацију резервних официра. Четврта фаза представљала је јавну резерву, укључујући све грађане без старосних или физичких ограничења која би спречавала њихово регрутовање за војну службу.

Резервисти са претходним војним искуством упућивани су непосредно у војне јединице, без додатне борбене обуке. Насупрот томе, грађани без војног искуства најпре су мобилисани за програме обуке и посебне вежбе у центрима Оружаних снага, у трајању од седам до 20 дана од тренутка регрутовања, у зависности од касније специјализације сваког појединца (*Mobilization in Ukraine*). Поред тога, украјинске власти поопштриле су режим одговорности за лица која избегавају војну евиденцију или мобилизацију, чиме је ојачан законодавни и практични оквир за спровођење војних обавеза и повећање ефикасности мобилизационог процеса (Закон Президента Украјине об некоторых изменениях законодательства).

У Естонији је војна служба обавезна, а сви војници који заврше активну службу аутоматски се укључују у резерву Одбрамбених снага до навршене 60. године живота (*National Defence Act, 2015*). Током периода проведеног у резерви учествују у планираним војним обукама, о чему се резервиста обавештава најмање 120 дана унапред. Ове обуке првенствено имају за циљ одржавање и унапређење војних вештина и обезбеђивање потребног нивоа спремности за мобилизацију. Поред тога, периодично се организују и допунске обуке ради провере нивоа припремљености и процене мобилизационе способности резервиста.

На пример, током војне вежбе „OKAS 2019” позвано је више од 2.200 резервиста. Рок за јављање на ове обуке био је кратак и строго регулисан. Од 2016. године резервисти се позивају на посебне обуке у року од 24 часа. Непоштовање рока за јављање може довести до административних санкција, укључујући новчане казне до 1.200 евра. Обавештавање резервиста врши се електронским путем, путем имејла или телефона, укључујући и лица која се налазе ван Естоније. Током војних обука резервисти остварују право на одговарајући социјални пакет: војници примају 37 евра дневно, млађи официри 40 евра, а виши официри 50 евра дневно (Для обязательного участия). Овакав приступ указује на значај добро организованог и финансијски мотивисаног система активне резерве, који омогућава стално одржавање оперативне способности и спремности за националну одбрану.

Једнако је значајна и ситуација у вези са војном службом у резерви у Грузији. Служба у резерви уређена је Законом о резерви Одбрамбених снага и војној служби у резерви (Закон Грузије о резерве Военных Сил), донетим као одговор на искуства стечена током руско-грузијског рата 2008. године. Током тог сукоба мобилизациони систем функционисао је према совјетском моделу, који се показао потпуно неефикасним и компромитованим. Данас лица која приступају активної резерви закључују уговор и од тог тренутка званично се сматрају лицима на војној служби.

Активни резервисти дужни су да прођу посебну обуку и учествују у војним обукама које не могу трајати дуже од 45 дана у току календарске године, а по позиву морају се јавити војној јединици у утврђеном року, у складу са уговорним обавезама и законским одредбама. Број лица која могу бити укључена у активну резерву утврђује Влада, на предлог Министарства одбране. Позивање резервиста не врше војни центри, већ подјединица у коју је резервиста распоређен, коришћењем техничких средстава комуникације. Облици и начини позивања уређују се наредбом министра одбране.

Поред тога, активни резервисти примају месечну зараду у висини од 20% плате која одговара њиховом војном чину, док им се током војних обука исплаћује пуна плата, што за активног резервисту у просеку износи око 1.500 америчких долара годишње (Грузија получила резерв).

У Израелу војна служба у резерви ужива висок углед и поштовање међу грађанима. Према израелској војној доктрини резервисти представљају главну борбену снагу Израелских одбрамбених снага. Држава не може себи приуштити одржавање велике сталне војске способне да трајно одржава висок ниво борбене готовости; уместо тога, она одржава релативно малу, али добро опремљену и добро обучену војску способну да заустави агресију до доласка резервиста. Након мобилизације резервиста војска по правилу прелази у противофанзивна дејства. Сви већи сукоби у којима је Израел учествовао успешно су решавани захваљујући суштинском доприносу резервиста, што потврђује њихов стратешки значај у обезбеђивању националне безбедности.

Према израелском законодавству војници резервисти могу бити позвани да учествују у борбеним дејствима у периоду који не прелази 25 дана током три године. У мирнодопским условима могу бити позвани на војне обуке у укупном трајању од 54 дана током истог трогодишњег периода. Војници на командним дужностима могу бити мобилисани до 70 дана, а официри до 84 дана. Када је реч о старосним границама, војници остају у резерви до 40. године, официри до 42. године, а резервисти са специјалностима као што су лекари, техничко особље или возачи тешких возила до 49. године живота.

По правилу, сви мушки држављани Израела, поред три године обавезног служења војног рока, проводе додатне две до три године у служби у резерви кроз учешће у војним обукама. Социјални систем повезан са службом у резерви гарантује очување радног места и исплату пуне зараде током позивања. Чак и у случајевима када резервиста нема запослење, остварује месечни приход већи од 2.500 америчких долара. Поред тога, резервисти имају одређене олакшице у погледу отплате банкарских кредита или других финансијских обавеза (Резервисти – главна моћ израелских вооружених сила).

Овај модел Израелу обезбеђује стално обучену резерву способну да брзо одговори на безбедносне ризике. Релевантан пример представља одговор на напад Хамаса од 7. октобра 2023. године, у којем је страдало приближно 1.400 људи, од којих су већину чинили цивили. Током операције „Гвоздени меч” у Поја-

су Газе израелска војска мобилисала је рекордан број од 360.000 резервиста (Se se va întâmpla cu Fișia Gaza).

Када је реч о Швајцарској, Оружане снаге попуњавају се путем мешовитог уговорно-добровољног и обавезног система, у складу са милицијским принципом. Историјски посматрано Швајцарска представља нацију под оружјем, а сви швајцарски мушкарци дужни су да служе војни рок. Почетни период обуке траје три месеца, што је довољно за развијање дисциплине и одговорности. По завршетку обуке младићи добијају оружје и војну униформу, које чувају код куће. Периодично се поново позивају на обуку ради одржавања војних знања и вештина.

У Швајцарској организовање војне службе у резерви подразумева структурисан и фазни програм поновног позивања. До 32. године живота швајцарски држављанин позива се седам пута, при чему свако учешће траје три недеље. Током наредних десет година позива се још три пута, у трајању од по две недеље, а деценију касније још једном, такође на додатне две недеље. По навршеној 51. години живота грађанин се званично ослобађа војне службе и дужан је да врати претходно издато оружје и униформу (*Elveția este cel mai militarizat stat din lume*).

Мобилизациони потенцијал Швајцарске обухвата приближно 1,5 милиона лица старости од 16 до 49 година. Сталне оружане снаге броје око 20.000 војника; међутим, у случају мобилизације војска се може брзо повећати на чак 220.000 припадника (Вооруженные силы Швейцарии). Швајцарско искуство указује на ефикасност система обавештавања резервиста: током пандемије ковида-19 у року од 24 часа мобилисано је 8.000 војника, који су обавештени путем СМС порука (Самая масштабная мобилизация в Швейцарии).

Ова пракса указује на потребу модернизације и прилагођавања система евиденције и позивања резервиста савременим условима, нарочито кроз интеграцију информационих технологија. Тренутно се у Републици Молдавији позивање резервиста на војне обуке или мобилизацију спроводи преко војних центара, коришћењем позива у папирном облику, што ограничава брзину и ефикасност процеса. Модернизација овог система могла би омогућити брз и делотворан одговор, чиме би се повећала способност државе да се суочи са ризицима по националну безбедност (Legea nr. 1245 din 18.07.2002).

Улога и место војне резерве у организовању територијалне одбране

Војне резерве имају суштинску улогу у јачању капацитета локалних и централних органа власти у области територијалне одбране. Посебно, снаге територијалне одбране, ојачане резервистима, представљају стратешки инструмент за повећање флексибилности и ефикасности у употреби оружаних ресурса. Важно је нагласити да ове снаге не замењују Националну армију, већ су намењене пре-

узимању неспецифичних војних задатака током ванредног, опсадног или ратног стања, као и пружању подршке у извођењу борбених дејстава.

Међународна искуства показују различите modele организовања снага територијалне одбране. У балтичким државама, на пример, ове снаге представљају добровољне милитаризоване компоненте интегрисане у систем националне безбедности, са јасно дефинисаним одговорностима у погледу подршке локалним властима и оружаним структурама.

У Естонији такву добровољну формацију представља Одбрамбена лига, намењена допуни дејстава Оружаних снага када је то потребно, као и подршци територијалним органима у различитим кризним сценаријима. Одбрамбена лига има представнике на целој националној територији и броји приближно 10.000 чланова. Организација је структурисана у 15 округа, чиме покрива готово све административне области и главни град Талин. У саставу Одбрамбене лиге налазе се и помоћне организације које обезбеђују специфичне функције логистичке и медицинске подршке, као што су „Жене у домовинској одбрани“, омладинске организације „Орлови“, извиђачки покрет и „Кћери отаџбине“. Поред логистичке и медицинске подршке, ове помоћне структуре задужене су за континуирано спровођење патриотског васпитања младих, чиме доприносе развоју интегрисане грађанско-војне културе (Вооруженные силы Эстонии).

Кроз овакву организацију естонски модел показује на који начин војне резерве и добровољне територијалне снаге могу представљати кључни елемент архитектуре националне одбране, ослобађајући војску за извршавање специфичних мисија, док се истовремено обезбеђују отпорност и способност реаговања територијалних органа власти у кризним ситуацијама (Вооруженные силы Эстонии).

Територијална одбрана у Летонији обезбеђује се кроз добровољну милитаризовану организацију „Zemessardze – Територијална гарда“, која представља интегрисану компоненту Оружаних снага. Њена територијална структура обухвата 18 батаљона и укључује професионална војна лица, њих 592, као и добровољце, њих 10.510, који своје дужности обављају ван редовног радног времена. Главне одговорности ове организације обухватају учешће у одговору на катастрофе и гашењу пожара, управљање ванредним ситуацијама, организовање спасилачких операција, одржавање јавног реда и пружање подршке дејствима Оружаних снага у оквиру територијалне одбране. Ова структура указује на двоструку улогу добровољне резерве, како у области унутрашње безбедности, тако и у јачању способности одговора на спољне претње (Латвийская добровольная вооружённая организация).

У Литванији одговорност за територијалну одбрану имају добровољачке снаге, које су структурно организоване у шест округа, односно батаљона, под јединственом командом на нивоу штаба Копнене војске. Основни организациони принципи обухватају територијалну покривеност целе државе, попуну јединица према територијалном критеријуму, детаљно познавање локалног окружења, заштиту дома и породице добровољца, као и јачање сарадње и другарства међу

припадницима јединице (Территориальная оборона Литвы). Литвански добровољци имају између 18 и 55 година и закључују уговоре на период од четири године. Њихово ангажовање подразумева годишње обуке у трајању од 20 до 50 дана и могућност позивања на војне обуке до седам дана без претходног обавештења. Команданти батаљона одговорни су за одбрану територије додељеног округа и одржавају сталну везу са локалним властима, поступајући према унапред дефинисаном алгоритму деловања за различите ситуације (Hotărârea Guvernului nr. 1418 din 14.12.2006).

Искуства Летоније и Литваније указују на предности добровољног, милитаризованог модела територијалне одбране, који обједињује професионалну стручност активног састава са расположивошћу добровољних резервиста. Овај модел омогућава брз и ефикасан одговор на локалне и регионалне претње, уз истовремено обезбеђивање блиске интеракције између централних и локалних органа власти, као и између заједница и војних структура.

У Републици Молдавији основни оквир територијалне одбране уређен је Правилником о територијалној одбрани Републике Молдавије, којим се утврђују принципи организовања, попуне, обуке и употребе формација територијалне одбране, као и одговорности централних и локалних органа јавне управе у области територијалне безбедности. Територијална одбрана представља скуп оперативних и логистичких мера које се спроводе током ванредног, опсадног или ратног стања у циљу планирања, координације и спровођења активности неопходних за заштиту територије и становништва.

Главни задаци формација територијалне одбране обухватају: учешће у отклањању последица ванредних ситуација природног, технолошког или еколошког карактера; пружање подршке територијалним структурама Министарства унутрашњих послова у одржавању уставног поретка и јавне безбедности током опсадног или ратног стања; заштиту објеката од националног и локалног значаја, укључујући стратешку инфраструктуру и критичне објекте; као и обезбеђивање потреба компоненти Оружаних снага укључених у борбена дејства кроз логистичку, кадровску и техничку подршку.

Размештај и довођење формација територијалне одбране у стање приправности спроводе се у складу са плановима које у мирнодопским условима израђују органи локалне јавне управе другог нивоа, Аутономна територијална јединица Гагаузија, односно Гагауз-Јери, као и општине Кишињев и Балци. Стандардни рок за размештај и достизање спремности ових формација за извршавање мисија износи до 24 часа, што указује на брзу мобилизацију и оперативну флексибилност система територијалне одбране. На тај начин модел територијалне одбране Републике Молдавије уклапа се у савремени концепт интегрисане одбране, који обједињује војне способности Оружаних снага са локалним ресурсима и цивилним структурама, доприносећи повећању националне отпорности и подршци војним и безбедносним операцијама у свим кризним сценаријима.

Такође је значајно истаћи да су формације територијалне одбране, у складу са својим законским надлежностима и нормативним оквиром, биле ангажоване у подршци активностима управљања пандемијом ковид-19, као и у пружању помоћи при управљању избегличким токовима изазваним сукобом у Украјини, али и у другим операцијама релевантним за интересе националне безбедности. Ова искуства указују на актуелност и значај формација територијалне одбране у оквиру националне безбедносне политике и наглашавају потребу да Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и органи локалне јавне управе другог нивоа спроведу систематску анализу примене Правилника о територијалној одбрани, укључујући процедуре за организовање и обуку формација територијалне одбране, као и да израде пакет предлога за њихову модернизацију и унапређење.

У истом смислу напори савремених држава усмерени су на стварање и одржавање способних људских резерви кроз обуку резервиста и стварање привлачних услова за њихово учешће у активностима током ванредног, опсадног или ратног стања. Из те перспективе препоручује се ревизија националног система социјалне заштите резервиста кроз успостављање компензационих исплата, гаранција за очување основног радног места, као и примену других механизма намењених повећању привлачности и учешћа.

Једнако значајни јесу морална подршка и промовисање угледа резервиста у друштву, што је пракса присутна у више држава. На пример, Румунија је установила Дан војних резервиста, који се обележава 31. маја, Украјина обележава Дан резервиста Украјине 18. маја, док се у Израелу тај датум утврђује сваке године према јеврејском календару. Ове иницијативе одражавају интегрисани приступ безбедносној култури и патриотизму, који превазилази предвојнички сегмент младих и обухвата целокупан спектар грађана, укључујући резервисте и потенцијалне резервисте, доприносећи друштвеној кохезији и припреми оперативне и одговорне резерве за потребе националне одбране.

Закључак

Ваљано планирање и организовање војне службе у резерви на теоријском, законодавном, методолошком и практичном нивоу данас представљају суштински предуслов за прелазак ка претежно уговорном систему војне службе. Недавна искуства пандемије ковид-19 и рата у Украјини тестирала су отпорност војних и резервних структура у више држава, укључујући војни кадар у неборбене мисије, као што су обезбеђивање безбедности становништва, управљање избегличким токовима и пружање медицинске подршке. Овакво ангажовање указало је на стратешку улогу резервиста не само у ратним условима већ и у

ванредним цивилним ситуацијама, чиме се додатно потврђује значај развоја и одржавања добро обучене резерве (Ioniță, 2003: 5–20).

Анализа међународних искустава показује да су државе попут Сједињених Америчких Држава, Израела, Швајцарске, Естоније, Летоније, Литваније и Грузије развиле делотворне modele војне службе у резерви, засноване на добровољним уговорима или плански утврђеним обавезама, уз периодичну обуку и одговарајуће накнаде. У свим овим државама резервисти представљају стратешки ресурс који се може брзо мобилисати и који је способан да обезбеди континуитет основних војних и цивилних функција током криза.

За Републику Молдавију ова искуства пружају више праваца за прилагођавање и развој војне службе у резерви, укључујући доношење посебног закона о статусу добровољних резервиста, успостављање дигитализованог мобилизационог система, спровођење систематских програма обуке, јачање територијалне одбране кроз интеграцију резервиста, као и развој свеобухватног оквира социјалних и професионалних подстицаја.

Сходно томе, војна служба у резерви представља стратешки елемент националне безбедности, неопходан за брзу регенерацију војне силе, очување способности одговора на претње и пружање подршке становништву у ванредним ситуацијама. За Републику Молдавију успостављање савременог, флексибилног и мотивишућег система војне службе у резерви, усклађеног са мешовитим моделом генерисања снага, представља оптимално решење за обезбеђивање функционалности и ефикасности оружаних снага у контексту актуелних регионалних и глобалних изазова.

Литература

[1] *A fost modificata ordonanța privind starea de asediu și de urgență cine poate fi concentrat pentru instruire* [The ordinance regarding the state of siege and emergency, and who can be called up for training, has been amended]. <https://www.ziuaconstanta.ro/informatii/legi-utile/nu-i-tocmeala-a-fost-modificata-ordonanta-privind-starea-de-asediu-si-de-urgenta-cine-poate-fi-concentrat-pentru-instruire-702114.html>

[2] *Ce se va întâmpla cu Fîșia Gaza...* [What Will Happen to the Gaza Strip?]. <https://protv.md/international/ce-se-va-intampla-cu-fasia-gaza-daca-israel-distruge-hamas-ce-scenarii-sunt-pregatite-la-tel-aviv-pentru-palestinieni---2670262.html>

[3] Cebotari, S. (2022). Rolul Armatei Naționale în gestionarea crizei COVID-19. Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională (24 februarie 2022), Academia Militară „Alexandru cel Bun” a Forțelor Armate. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/48-56_18.pdf

[4] *Decretul Președintelui Ucrainei cu privire la declararea mobilizării generale* [The Decree of the President of Ukraine regarding the declaration of general mobilization].

<https://nv.ua/ukraine/events/vseobshchaya-mobilizaciya-2022-kogo-i-kogda-prizovut-vse-chto-izvestno-voyna-v-ukraine-50222021.html>

[5] *Elveția este cel mai militarizat stat din lume* [Switzerland is the most militarized country in the world]. <http://www.cunoastelumea.ro/pare-greu-decrezut-dar-elvetia-este-cel-mai-militarizat-stat-din-lume-detalii/>

[6] *Estonia National Defense Act, passed 11.02.2015*. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/517112015001/consolide>

[7] Grec, M. (2010). *Din istoria militară a Daciei Porolissensis: trupele auxiliare* [From the military history of Dacia Porolissensis: the auxiliary troops]. Arad, Vasile Goldiș University Press, 16.

[8] *Hotărârea Guvernului nr. 1418 din 14.12.2006 pentru aprobarea Regulamentului privind apărarea teritorială a Republicii Moldova* [Government Decision No. 1418 of 14.12.2006 for the approval of the Regulation on the Territorial Defense of the Republic of Moldova]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10979&lang=ro

[9] *Hotărârea Parlamentului nr. 319 din 26.12.2024. pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034* [Parliamentary Decision for the approval of the National Defense Strategy of the Republic of Moldova for 2024–2034]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146655&lang=ro

[10] *Hotărârea Guvernului nr. 653 din 08.10.2025. cu privire la aprobarea Strategiei militare a republicii Moldova pentru anii 2025-2035* [Government Decision regarding the approval of the Military Strategy of the Republic of Moldova for 2025–2035]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=151103&lang=ro

[11] *Hotărârea Guvernului nr. 961 din 03.10.2018 cu privire la aprobarea Strategiei militare și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru anii 2018-2022* [Government Decision No. 961 of 03.10.2018 regarding the approval of the Military Strategy and the Action Plan for its implementation for 2018–2022]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109141&lang=ro

[12] Ioniță, Crăișor-Constantin. (2023). *Convențional și hibrid în primul an al războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei - Concluzii și lecții desprinse din război: studiu de specialitate* [Conventional and Hybrid in the First Year of the Russian Federation's War Against Ukraine-Conclusions and Lessons Learned from the War: A Specialized Study]. București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 5-20. ISBN 978-606-660-468-0.

[13] *Lansarea unei noi campanii de recrutare a rezerviștilor voluntari pentru anul 2024* [Launch of a New Recruitment Campaign for Volunteer Reservists for the Year 2024]. <https://www.defense.ro/lansarea-unei-noi-campanii-de-recrutare-a-rezervistilor-voluntari-pentru-anul-2024>

[14] *Legea nr. 1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei* [Law No. 1245 of 18.07.2002 regarding the Preparation of Citizens for the Defense of the Fatherland]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121249&lang=ro

[15] *Legea nr. 446 din 30.11.2006 ro privind pregătirea populației pentru apărare* [Law No. 446 of 30.11.2006 of the Republic of Moldova regarding the Preparation of the Population for Defense]. <https://lege5.ro/Gratuit/geydamjwgm/legea-nr-446-2006-privind-pregatirea-populatiei-pentru-aparare>

[16] *Legea nr. 1244 din 18.07.2002 cu privire la rezerva Forțelor Armate* [Law No. 1244 of 18.07.2002 regarding the Reserve of the Armed Forces]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28869&lang=ro

[17] *Legea nr. 212 din 24.06.2004 privind regimul stării de urgență de asediu și război* [Law No. 212 of 24.06.2004 regarding the Regime of the State of Emergency, Siege, and War]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27024&lang=ro

[18] Manolache, C. (2015). Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului, 163-172 [The Military Organization of the Republic of Moldova: Military Structure and State Security, 163-172], Chișinău, F.E.-P. „Tipografia. Centrală”.

[19] Manolache, C., Trofimov VI. (2013). Establishment and evolution of the national security of the Republic of Moldova. *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*. nr.1., 14 [Establishment and Evolution of the National Security of the Republic of Moldova. Military Journal. Security and Defense Studies, No. 1, 14]. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Establishment%20and%20evolution%20of%20the%20National%20security.pdf

[20] *MApN, o nouă campanie de recrutare a rezerviștilor voluntari* [Ministry of Defense (MoD), a New Recruitment Campaign for Volunteer Reservists]. <https://www.rfi.fr/ro/rom%C3%A2nia/20240520-mapn-o-nou%C4%83-campanie-de-recrutare-a-rezervi%C5%9Ftilor-voluntari>

[21] Mobilization in Ukraine: who is subject to it and citizens' obligations (n.d.). Ministry of Defence of Ukraine. <https://mod.gov.ua/en/news/mobilization-in-ukraine-who-is-subject-to-it-and-citizens-obligations>

[22] National Defence Act, RT I, 12.03.2015, 1(Estonia). <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502042019010/consolide>

[23] Negrea, C. *Arta militară românească (I). Evul mediu timpuriu* [Romanian Military Art (I): The Early Middle Ages]. <http://www.cristiannegrea.ro/istoria-necunoscuta/istoria-uitata/2013/02/arta-militara-romaneasca-in-evul-mediu-timpuriu/>

[24] Stoica, V. (2015). Rezerva de forțe și mecanismul completării pierderilor în acțiunile militare. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*. Vol. 2, Nr. 3, 34-40 [The Force Reserve and the Mechanism for Replenishing Losses in Military Operations. Bulletin of the National Defense University ‘Carol I’, Vol. 2, No. 3, 34-40]. https://revista.unap.ro/index.php/revista/article/view/196?utm_source=chatgpt.com

[25] *Военный призыв на срочную военную службу проводится не будет* [The military draft for compulsory service will not take place]. <https://ua.interfax.com.ua/news/general/822114.html>

[26] *Вооруженные силы Эстонии* [The Armed Forces of Estonia]. <http://warfor.me/vooruzhennyye-silyi-estonii/>

[27] *Вооруженные силы Швейцарии* [The Armed Forces of Switzerland. <http://warfor.me/vooruzhennyye-silyi-shveytsarii/>]

[28] *Для обязательного участия в учениях и сборах военнослужащие запаса Сил обороны Эстонии получили от государства долгожданный подарок* [For mandatory participation in exercises and training, reservists of the Estonian Defense Forces received a long-awaited gift from the state]. <https://ee.sputniknews.ru/politics/20170928/7314826/kompensatsija-rezervistam-estonija-uvelichena-evro-chas.html>

[29] *Грузия получила резерв – платный и не очень* [Georgia received a reserve – paid and not so much]. <https://www.ekhvokavkaza.com/a/29087279.html>

[30] *Закон Грузии о резерве Военных Сил и военной резервной службе* [Law of Georgia on the Reserve of the Armed Forces and Military Reserve Service]. <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/4102556/0/ru/pdf>

[31] *Закон Президента Украины об некоторых изменениях законодательства* [Law of the President of Ukraine on Certain Amendments to the Legislation]. https://buh.ligazakon.net/ru/news/203086_podpisan-zakon-uzhestochayushchiy-otvetstvennost-zanarushenie-voinskogo-ucheta-i-ukloneniya-ot-mobilizatsii

[32] *Латвийская добровольная вооружённая организация* [The Latvian Voluntary Armed Organization]. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Земессардзе>

[33] *Резервисты – главная мощь израильских вооружённых сил* [Reservists – the main strength of the Israeli Armed Forces]. http://nvo.ng.ru/forces/2017-02-10/1_936_rezerv.html

[34] *Режим боевой готовности: кого ждёт украинская армия и кого призовут* [Combat Readiness Mode: Who the Ukrainian Army Awaits and Who Will Be Drafted]. <https://hromadske.ua/ru/posts/rezhim-boevoj-gotovnosti-kogo-zhdet-ukrainskaya-armiya-i-kogo-prizovut-pervymi>

[35] *Самая масштабная мобилизация в Швейцарии со времен Второй мировой войны* [The largest mobilization in Switzerland since World War II]. https://www.swissinfo.ch/rus/covid-19_вооруженные-силы-швейцарии-брошены-на-борьбу-с-коронавирусом/45623812

[36] *Соглашение о принципах мирного урегулирования вооруженного конфликта в Приднестровском регионе Республики Молдова* [Agreement on the Principles of the Peaceful Settlement of the Armed Conflict in the Transnistrian Region of the Republic of Moldova]. https://gov.md/sites/default/files/users-media/media-23/BPR/1992-07-21-ru-moscow-agr_on_principles_of_peaceful_settlem_0.pdf

[37] *Территориальная оборона Литвы: как это работает* [The Territorial Defense of Lithuania: How It Works]. <https://sprotyv.info/obshchestvo/territorialnaja-oborona-litvy-kak-jeto-rabotaet>

[38] *Указ Президента Украины от 29 октября 2012 года № 618/2012 О Положении о прохождении гражданами Украины службы в военном резерве Вооруженных Сил Украины* [The Decree of the President of Ukraine of October 29, 2012, No. 618/2012 on the Regulation Concerning the Service of Ukrainian Citizens in the Military Reserve of the

Armed Forces of Ukraine]. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31281511#sub_id=1200

Резиме

У чланку се разматра стратешка улога војних резервиста у допуњавању Оружаних снага Републике Молдавије, наглашавајући њихов значај у ширем оквиру националне безбедности и одбрамбене спремности. У раду се аргументује да ефикасно управљање и интеграција резервиста представљају основну компоненту војне безбедности, нарочито у контексту савремених регионалних и глобалних претњи. Студија смешта молдавски случај у историјску и компаративну перспективу, истичући структурне недостатке и предлажући правце реформе.

Аутори започињу приказом сложености кадровског система Оружаних снага, који обухвата обавезно служење војног рока, професионалну (уговорну) службу и резервну војну службу. У том оквиру резервисти представљају кључни фактор умножавања снага, обезбеђујући континуитет операција и способност брзог одговора у кризним ситуацијама, укључујући ванредно стање, опсадно стање или рат. Расположивост обученог резервног састава омогућава ефикасно проширење војних капацитета без прекомерног финансијског оптерећења у мирно-допским условима.

У чланку се наглашава да актуелно безбедносно окружење – које карактеришу нестабилност, оружани сукоби и хибридне претње – захтева модернизацију молдавског система мобилизације. Иако је Молдавија уставно неутрална држава, суочава се са индиректним безбедносним притисцима који захтевају прилагодљиве и отпорне одбрамбене структуре. У том смислу резервисти доприносе не само бројчаном јачању већ и очувању институционалног знања, оперативних стандарда и организационе флексибилности.

Значајан део анализе посвећен је законодавном и институционалном оквиру који регулише војну резерву. Иако Молдавија има основне прописе о мобилизацији и управљању резервом, аутори идентификују више недостатака, укључујући недовољну правну јасноћу у погледу улоге резервиста током ванредних стања и ограничене механизме за брзу мобилизацију. Ослањање на застареле процедуре, попут папирних система позивања, додатно умањује оперативну ефикасност. У студији се истиче потреба за правном реформом, дигитализацијом и јаснијим дефинисањем категорија резервиста, посебно добровољних резервиста. Такође, у раду се спроводи компаративна анализа система резерви у више држава, укључујући Румунију, Украјину, Естонију, Израел, Швајцарску и Грузију. Ови примери илуструју различите моделе – од добровољних уговорних резерви до система заснованих на обавезној милицији. Заједничке карактеристике успеш-

них система укључују редовну обуку, финансијске подстицаје, брзе механизме мобилизације и снажну интеграцију са активним саставом. Посебно се указује на украјински случај као пример ефикасности добро припремљене резерве у одговору на велику војну агресију, док Израел представља модел стратешког ослањања на резервисте као темељ националне одбране.

Даље, у студији се испитује улога резервиста у структурама територијалне одбране. У Молдавији формације територијалне одбране, подржане резервистима, задужене су за управљање кризама, заштиту инфраструктуре и подршку војним операцијама. Компаративни примери из балтичких држава указују на предности добровољних, локално заснованих одбрамбених организација које јачају и војну спремност и друштвену отпорност. У том контексту у раду се закључује да је развој модерног, флексибилног и правно уређеног система резерви од суштинског значаја за јачање одбрамбених капацитета Молдавије. Кључне препоруке обухватају усвајање посебног правног оквира за добровољне резервисте, унапређење програма обуке, увођење дигиталних система мобилизације и побољшање социјалних подстицаја ради повећања привлачности службе у резерви. У крајњем, резервисти се приказују као стратешки ресурс неопходан за обезбеђивање националне безбедности, брзо обнављање војних снага и подршку војним и цивилним одговорима на кризне ситуације.

Кључне речи: *оружане снаге, оперативна резерва, резервиста, добровољни резервиста, војна служба у резерви, војне обуке резервног састава, посебне обуке резервног састава, мобилизација, мобилизационе резерве*

© 2026 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

